

УДК 343.241

Фаринник Василь Іванович –
кандидат юридичних наук, заслужений
юрист України, адвокат

ТИМЧАСОВЕ ОБМЕЖЕННЯ В КОРИСТУВАННІ СПЕЦІАЛЬНИМ ПРАВОМ: ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ

Визначено заходи щодо забезпечення кримінального провадження, що потребують практичного та наукового опрацювання. Здійснено аналіз тимчасового обмеження в користуванні спеціальним правом, яке застосовують на підставі ухвали слідчого судді відносно підозрюваного за наявності достатніх підстав уважати, що це необхідно для припинення кримінального правопорушення чи запобігання вчиненню іншого, припинення або запобігання протиправній поведінці підозрюваного в разі перешкодження кримінальному провадженню, забезпечення відшкодування шкоди, що завдало кримінальне правопорушення.

Ключові слова: тимчасове обмеження в користуванні спеціальним правом; слідчий; прокурор; слідчий суддя; захід щодо забезпечення кримінального провадження; клопотання; ухвала.

Определены мероприятия по обеспечению уголовного производства, которые нуждаются в практической и научной разработке. Проанализировано временное ограничение в пользовании специальным правом, которое применяется на основании постановления следственного судьи в отношении подозреваемого в случае наличия достаточных оснований считать, что это необходимо для прекращения уголовного правонарушения или предотвращения совершения другого, прекращение или предотвращение противоправного поведения подозреваемого в случае препятствования уголовному производству, обеспечения возмещения вреда, причиненного уголовным правонарушением.

Ключевые слова: временное ограничение в пользовании специальным правом; следователь; прокурор; следственный судья; меры обеспечения уголовного производства; ходатайство; постановление.

З прийняттям Кримінального процесуального кодексу (КПК) України було впроваджено низку нових інститутів, зокрема визначено заходи із забезпечення кримінального провадження, що здебільшого можуть застосовуватися на підставі ухвали слідчого судді,

суду [1, с. 22]. Особливу увагу привертає новий для українського судочинства захід забезпечення кримінального провадження – тимчасове обмеження в користуванні спеціальним правом.

Оскільки практика застосування норм, передбачених у гл. 13 КПК України «Тимчасове обмеження в користуванні спеціальним правом», свідчить про наявність процесуальних і практичних проблем, виникає необхідність у їх вирішенні шляхом наукового та практичного осмислення. Адже за десять місяців 2014 року місцеві й апеляційні суди винесли лише 140 ухвал про задоволення клопотання щодо застосування такого запобіжного заходу, відмовлено в задоволенні – 29, продовжено – 1.

Наукові та практичні проблеми застосування тимчасового обмеження в користуванні спеціальним правом частково розглянуто в працях О. В. Верховгляд-Герасименко, О. М. Гуміна, В. В. Назарова, В. Т. Нора, М. А. Погорецького, О. Ю. Татарова, Л. Д. Удалової, О. Г. Шило та ін. Водночас зазначені дослідження не сприяють остаточному вирішенню проблем, що виникають під час практичної діяльності.

Тимчасове обмеження в користуванні спеціальним правом можна розглядати в різних аспектах: як захід забезпечення кримінального провадження, що полягає в тимчасовому вилученні слідчим, прокурором, іншою уповноваженою особою в затриманій ними особи документів, які посвідчують користування спеціальним правом, та в тимчасовому обмеженні підозрюваного в користуванні цим правом [2, с. 199]; як примусовий захід, сутність якого полягає в обмеженні підозрюваного (а в разі продовження строку його дії – обвинуваченого) в користуванні спеціальним правом, що застосовується за рішенням слідчого судді на певний строк для припинення кримінального провадження чи запобігання вчинення іншого, припинення чи запобігання протиправної поведінки підозрюваного щодо перешкоджання кримінальному провадженню; як можливість забезпечення відшкодування шкоди, завданої внаслідок кримінального правопорушення [3, с. 272].

Тимчасове обмеження в користуванні спеціальним правом застосовується в разі наявності достатніх підстав уважати, що для припинення кримінального правопорушення чи запобігання вчиненню іншого, припинення або запобігання протиправній поведінці підозрюваного щодо перешкоджання кримінальному провадженню, забезпечення відшкодування шкоди, завданої кримінальним правопорушенням. За таких умов слідчий, прокурор, інша уповноважена службова особа мають право тимчасово вилучити документи, що посвідчують користування спеціальним правом, у законно затриманій ними особи в порядку, передбаченому ст. 208 КПК України (ч. 1 ст. 148) [4].

Вилучення відповідних документів, що дають право користуватися спеціальним правом, слідчий здійснює під час затримання. Водночас обмеження в користуванні спеціальним правом під час досудового розслідування може бути здійснено на підставі рішення слідчого судді.

Суб'єктом, стосовно якого приймається рішення про тимчасове обмеження в користуванні спеціальним правом, є підозрюваний, а продовження строку його дії може бути застосовано як щодо підозрюваного, так і обвинуваченого [3, с. 272].

Відповідно до роз'яснень Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних та кримінальних справ [5], поданню клопотання прокурора, слідчого (за погодженням з прокурором) про тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом може передувати тимчасове вилучення слідчим, прокурором чи іншою уповноваженою особою в законно затриманій ними особи (у порядку, передбаченому ст. 208 КПК України) документів, що посвідчують таке право (право керування транспортним засобом або судном, право полювання, право на здійснення підприємницької діяльності).

Відповідно до ч. 1 ст. 149 КПК України, особа, яка здійснила затримання в передбаченому ст. 208 КПК України порядку, зобов'язана одночасно із доставленням затриманої особи до уповноваженої службової особи (особи, яка, згідно із законом, має право здійснювати тимчасове вилучення документів, що посвідчують користування спеціальним правом) передати їй тимчасово вилучені документи, які посвідчують користування спеціальним правом, якщо такі документи було вилучено. Зокрема, факт передання тимчасово вилучених документів, що посвідчують користування спеціальним правом, засвідчується протоколом.

Під час затримання здійснюється особистий обшук та вилучення речей і документів за участі не менше двох понять. Обшук може здійснюватися лише особою однієї статті. За його результатами складають протокол, що є складовою протоколу затримання. Зазначений документ підписують усі особи, які брали участь у цій процесуальній дії [1, с. 5].

Після складення протоколу про тимчасове вилучення документів, що посвідчують користування спеціальним правом, слідчий, прокурор чи інша уповноважена службова особа зобов'язані передати тимчасово вилучені документи на зберігання в порядку, установленому Кабінетом Міністрів України (КМУ) (ч. 3 ст. 149) [5]. Зазначене підтверджує також судова практика. Наприклад, в ухвалі слідчого судді Садгирського районного суду м. Чернівці, згідно з якою було задоволено клопотання слідчого про тимчасове обмеження в користуванні спеціальним правом – правом керувати транспортним

засобом підозрюваного, констатовано, що, відповідно до ст. 149 КПК України, слідчий, прокурор або інша уповноважена службова особа під час тимчасового вилучення документів, які посвідчують користування спеціальним правом, зобов'язана скласти відповідний протокол у порядку, визначеному КПК України. Після складання протоколу про тимчасове вилучення документів, які посвідчують користування спеціальним правом, слідчий, прокурор чи інша уповноважена службова особа зобов'язані передати тимчасово вилучені документи на зберігання в порядку, визначеному КМУ [6].

Постановою КМУ «Про реалізацію окремих положень Кримінального процесуального кодексу України» затверджено «Порядок передачі на зберігання тимчасово вилучених під час кримінального провадження документів, які посвідчують користування спеціальним правом» (Порядок) [7]. Зокрема, цей Порядок, визначає механізм передачі на зберігання тимчасово вилучених під час кримінального провадження документів, що посвідчують користування спеціальним правом щодо керування транспортним засобом або судном, полювання, здійснення підприємницької діяльності (документи) (п. 1 Порядку). Такі документи передаються на зберігання в разі, коли про факт їх вилучення складений протокол із дотриманням вимог, які ми вже визначили (п. 2 Порядку). Вилучені документи зберігають разом із матеріалами кримінального провадження в індивідуальному сейфі (металевій шафі) слідчого, який здійснює таке провадження, до постановлення слідчим суддею відповідної ухвали за результатами розгляду клопотання про тимчасове обмеження в користуванні спеціальним правом (п. 3 Порядку). Слідчий забезпечує цілісність і збереження вилучених документів.

Водночас Порядок не визначає умов знищення, передавання чи скасування документа органу, який уповноважений буде відповідно знищити та скасувати (позбавити) спеціальне право. Отже, на нашу думку, цей Порядок потребує доопрацювання.

Законодавець визначив конкретні умови застосування такого заходу забезпечення кримінального провадження, зокрема, тимчасово може бути вилучено документи, що посвідчують користування таким спеціальним правом, як: право керування транспортним засобом або судном; право полювання; право на здійснення підприємницької діяльності (ч. 2 ст. 148 КПК України) [4].

Отже, вилучатися можуть документи, що посвідчують користування таким спеціальним правом, як:

право керування транспортним засобом. Так, згідно зі ст. 15 Закону України «Про дорожній рух» [8], кожний громадянин, який досяг установленого цим Законом віку та не має медичних протипоказань, може

в установленому порядку отримати право на керування транспортними засобами відповідної категорії. Таке право підтверджується посвідченням. Порядок його видачі встановлений постановою КМУ «Про затвердження Положення про порядок видачі посвідчень водія та допуску громадян до керування транспортними засобами» від 8 травня 1993 р. № 340 [9];

право керування судном. Право на керування самохідним судном (моторним, вітрильним, вітрильно-моторним) підтверджується свідоцтвом, яке видається після складання іспиту комісії регіонального представництва Держфлотінспекції України;

право полювання. Відповідно до ч. 1 ст. 12 Закону України «Про мисливське господарство та полювання» [10], право на полювання в межах визначених для цього мисливських угідь мають громадяни України, які досягли 18-річного віку, іноземці, які одержали в установленому порядку дозвіл на добування мисливських тварин та інші документи, що засвідчують право на полювання. Згідно зі ст. 14 цього Закону, документами на право полювання (для громадян України) є: посвідчення мисливця, щорічна контрольна картка обліку добутої дичини та порушень правил полювання з відміткою про сплату державного мита, дозвіл на добування мисливських тварин (ліценція, відстрільна картка, дозвіл на діагностичний та селекційний відстріл тощо), відповідний дозвіл на право користування вогнепальною зброєю у разі її використання, а також паспорт на собак мисливських порід, інших ловчих звірів і птахів у разі їх використання під час полювання;

право на здійснення підприємницької діяльності. Відповідно до ч. 1 ст. 42 Конституції України [11], кожен має право на підприємницьку діяльність, що не заборонена законом. Стаття 50 Цивільного кодексу України визначає, що право на здійснення підприємницької діяльності, яка не заборонена законом, має фізична особа з повною цивільною дієздатністю. Обмеження права фізичної особи на здійснення підприємницької діяльності встановлюються Конституцією України та законами. Фізична особа реалізовує своє право на підприємницьку діяльність за умови її державної реєстрації [12].

Під час кримінального провадження підозрюваний тимчасово обмежується в користуванні спеціальним правом. Порядок позбавлення такого права визначається матеріальним правом. Так, у ст. 30 Кодексу України про адміністративні правопорушення [13] передбачено такий вид адміністративного стягнення, як позбавлення спеціального права, зокрема права керування транспортними засобами й права полювання [1, с. 6–7; 14, с. 399–400]. Водночас, відповідно до цього положення, право полювання застосовується на строк до трьох років за грубе або систематичне порушення порядку користування цим правом, а керування транспортним засобом застосовується на строк до

трьох років за грубе або повторне порушення порядку користування цим правом або на строк до десяти років за систематичне порушення порядку користування цим правом.

У разі тимчасового вилучення документів, що посвідчують користування спеціальним правом, прокурор, слідчий за погодженням із прокурором зобов'язаний звернутися до слідчого судді з відповідним клопотанням не пізніше двох днів із моменту тимчасового вилучення. Пропуск зазначеного строку тягне за собою необхідність повернення тимчасово вилучених документів (ч. 1 ст. 150 КПК України) [4].

Вирішуючи питання щодо погодження клопотання слідчого про тимчасове обмеження в користуванні спеціальним правом, прокурор зобов'язаний ознайомитись із матеріалами кримінального провадження, що є підставами для застосування цього заходу, а також перевірити законність одержаних доказів [1, с. 12]. Крім цього, прокурор повинен оцінити ступінь наслідків застосування таких заходів.

У кримінальному процесуальному законодавстві не врегульовано питання, що виникає в ситуаціях, коли прокурор вважає недостатньо повним надання доказів стосовно доцільності тимчасового обмеження в користуванні спеціальним правом і відмовляє в погодженні відповідного клопотання. Як діяти в такій ситуації за умов, що вилученні документи перебувають у слідчого? Адже положення про тимчасове вилучення майна (глава 16 КПК України) на зазначені документи не поширюється.

Не вирішено це питання і в жодному із запропонованих законопроектів змін до КПК України. З огляду на це, для вирішення цієї проблеми необхідно внести зміни до КПК України, у яких передбачити порядок видачі документів, які було вилучено під час затримання особи.

Клопотання про тимчасове обмеження в користуванні спеціальним правом – це письмове звернення прокурора, слідчого до слідчого судді з проханням тимчасово обмежити підозрюваного в користуванні таким правом [1, с. 12; 14, с. 403]. У клопотанні зазначають усі необхідні реквізити процесуальних документів, визначені в КПК України. До клопотання також додають: копії матеріалів, якими прокурор, слідчий обґрунтовує доводи клопотання; документи, які підтверджують надання підозрюваному копій клопотання та матеріалів, що обґрунтовують клопотання (ч. 2 ст. 150). Хоча це й не визначено, на нашу думку, до таких матеріалів необхідно також долучати витяг із Єдиного реєстру досудового розслідування щодо кримінального провадження, копію підозри та копію протоколу про вилучення документів.

Водночас, складаючи клопотання, слідчі не завжди зазначають усі необхідні відомості, що призводить до відмов у задоволенні

клопотань. Так, з огляду на відсутність у клопотанні відомостей щодо наявності спеціального права в підозрюваного, слідчий суддя Солом'янського районного суду м. Києва, відмовив у задоволенні клопотання слідчого про тимчасове обмеження в користуванні спеціальним правом, оскільки під час звернення до слідчого судді в клопотанні не було зазначено даних щодо спеціального права [6].

У своєму роз'ясненні Вищий спеціалізований суд України звертає увагу на те, що до клопотання про застосування заходів забезпечення кримінального провадження, у тому числі тимчасового обмеження в користуванні спеціальним правом, обов'язково додають: витяг із Єдиного реєстру досудових розслідувань щодо кримінального провадження – у всіх без винятку випадках; копії матеріалів, якими сторона кримінального провадження, що подала відповідне клопотання, обґрунтовує свої доводи; документи, що підтверджують надання підозрюваному, у тому числі й обвинуваченому, копій клопотання та матеріалів, що обґрунтовують клопотання [5].

Практика свідчить, що матеріали, які додають до клопотання, повинні також містити: відомості про суспільну небезпеку підозрюваного (чи притягувався раніше до адміністративної, кримінальної відповідальності, чи надавав активну участь правоохоронним органам у встановленні істини); про негативні наслідки, що можуть настати для близьких родичів унаслідок застосування цього заходу; у справах, пов'язаних із порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами, – відомості про наявність іншого джерела доходів, окрім як від керування транспортом [1, с. 17]. Наприклад, Лозівським міськрайонним судом Харківської області відмовлено в задоволенні клопотання слідчого про продовження тимчасового обмеження в користуванні спеціальним правом (правом керування транспортним засобом) підозрюваному, оскільки це право є єдиним джерелом його заробітку, адже підозрюваний працює на підприємстві водієм [6].

Такий захід застосовують на строк не більше двох місяців. Водночас його може бути продовжено в порядку, визначеному ч. 1 ст. 153 КПК України. Зокрема, прокурор має право звернутись із клопотанням про продовження строку тимчасового обмеження в користуванні спеціальним правом, що розглядається в порядку, передбаченому ст. 151 КПК України. Слідчий суддя, суд може відмовити в продовженні строку тимчасового обмеження в користуванні спеціальним правом, якщо прокурор не доведе, що: обставини, які стали підставою для тимчасового обмеження в

користуванні спеціальним правом, продовжують існувати; сторона обвинувачення не мала можливості забезпечити досягнення цілей, заради яких було обмежено користування спеціальним правом, іншими способами протягом дії попередньої ухвали (ч. 2 ст. 153 КПК України). Нормативне визначення строку дії цього заходу забезпечує правову визначеність для підозрюваного в питанні обмеження його в користуванні спеціальним правом, що є одним із проявів дії верховенства права як засади кримінального провадження [3, с. 272].

Окремі науковці [15, с. 19] доводять відсутність строків, на які слідчий суддя може продовжити застосування такого заходу забезпечення кримінального провадження. Проте, на нашу думку, такі позиції є помилковими, оскільки зазначений захід може бути продовжено на два місяці, відповідно до вимог ст. 148 КПК України, а максимальний термін повинен відповідати строкам досудового розслідування.

Відповідно до ст. 153 КПК України, лише прокурор має право звертатись із клопотанням про продовження строку тимчасового обмеження в користуванні спеціальним правом. Таким чином, кримінальні процесуальні норми обмежують слідчого в його процесуальній незалежності. З огляду на це, з метою вдосконалення процедури продовження зазначених строків доцільно доповнити ч. 1 ст. 153 КПК України, передбачивши право слідчого звертатись із клопотанням про продовження строків цього заходу.

Клопотання про тимчасове обмеження в користуванні спеціальним правом слідчий суддя розглядає не пізніше трьох днів із дня його надходження до суду за участі прокурора та/або слідчого, підозрюваного, його захисника (ч. 1 ст. 151 КПК України), а якщо документи, що посвідчують користування спеціальним правом, не було тимчасово вилучено, клопотання про тимчасове обмеження в користуванні спеціальним правом має розглядатися лише за участі підозрюваного, його захисника (ч. 2 ст. 151 КПК України).

Унаслідок розгляду клопотання слідчий суддя має право відмовити в задоволенні клопотання про тимчасове обмеження в користуванні спеціальним правом, якщо слідчий, прокурор не доведе наявність достатніх підстав уважати, що такий захід необхідний для припинення кримінального правопорушення чи запобігання вчиненню іншого, припинення або запобігання протиправній поведінці підозрюваного щодо перешкоджання кримінальному провадженню, забезпечення відшкодування шкоди, завданої кримінальним правопорушенням (ч. 1 ст. 152).

Так, ухвалою Жовківського районного суду Львівської області відмовлено в задоволенні клопотання слідчого про продовження тимчасового обмеження в користуванні спеціальним правом – правом керувати транспортним засобом підозрюваного – з огляду на

відсутність достатніх підстав уважати, що такий захід необхідний для припинення кримінального правопорушення чи запобігання вчиненню іншого, припинення або запобігання протиправній поведінці підозрюваного щодо перешкодження кримінальному провадженню, забезпечення відшкодування шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, а отже, відсутні ризики, для яких і застосовуються запобіжні заходи [6].

Таким чином, обов'язок доведення наявності достатніх підстав для застосування цього заходу забезпечення кримінального провадження, його необхідність під час досудового розслідування покладено на слідчого та прокурора. Таке доведення здійснюється шляхом: обґрунтування слідчим, прокурором клопотання про тимчасове обмеження в користуванні спеціальним правом; надання слідчому судді копій матеріалів, що обґрунтовують доводи клопотання; зазначення переліку осіб, які можуть бути допитані як свідки з метою підтвердження доводів клопотання [3, с. 275].

У разі відмови в задоволенні клопотання вилучені документи підлягають поверненню володільцю не пізніше наступного робочого дня після отримання слідчим, прокурором відповідної ухвали слідчого судді (п. 4 Порядку) [7]. Документ, що підтверджує повернення документа володільцю або надіслання його на зберігання центральному органу виконавчої влади, долучають до матеріалів кримінального провадження (п. 6 Порядку). Водночас слідчий, прокурор, інша уповноважена особа зобов'язана забезпечити зберігання тимчасово вилучених документів, що посвідчують право підозрюваного керувати транспортними засобами або судном, полювати, здійснювати підприємницьку діяльність [1, с. 11].

Застосування такого заходу забезпечення кримінального провадження не допускається, якщо прокурор, слідчий не доведуть, що: існує обґрунтована підозра стосовно вчинення кримінального правопорушення такого ступеня тяжкості, яка може слугувати підставою для застосування заходів забезпечення кримінального провадження; потреби досудового розслідування виправдовують такий ступінь втручання в права та свободи особи, про який ідеться в клопотанні слідчого, прокурора; може бути виконане завдання, для виконання якого слідчий, прокурор звертається з клопотанням [14, с. 403].

Унаслідок розгляду клопотання слідчий суддя постановляє ухвалу, у якій зазначає мотиви застосування або відмови в задоволенні клопотання про застосування тимчасового обмеження в користуванні спеціальним правом; перелік документів, що посвідчують користування спеціальним правом та які підлягають поверненню особі або вилученню на час тимчасового обмеження в користуванні спеціальним правом; строк тимчасового обмеження в користуванні

спеціальним правом, який не може становити більше двох місяців; порядок виконання ухвали (ч. 3 ст. 152). Копію ухвали надсилають особі, яка звернулася із відповідним клопотанням, підозрюваному, іншим заінтересованим особам не пізніше дня, наступного за днем її постановлення, та підлягає негайному виконанню в порядку, передбаченому для виконання судових рішень (ч. 4 ст. 152).

У разі задоволення клопотання документи не пізніше наступного робочого дня після отримання слідчим, прокурором відповідної ухвали слідчого судді надсилаються разом із копією такої ухвали рекомендованим листом на зберігання до центрального органу виконавчої влади, що здійснює контроль (нагляд) у відповідній сфері (п. 5 Порядку) [7]. Водночас органи (підрозділи), які належать до центрального органу виконавчої влади, що здійснює контроль (нагляд), у нормативних актах не визначено. Що ж стосується процедури вилучення відповідного документа, то в межах слідчої та судової практики це питання вирішується таким чином:

суд у своєму розпорядженні про виконання судового рішення в регулятивній частині зазначає документ, який необхідно вилучити, а також орган, якому необхідно його передати. Наприклад, в ухвалі Самбірського міськрайонного суду Львівської області, згідно з якою було задоволено клопотання слідчого про продовження тимчасового обмеження в користуванні спеціальним правом – правом керувати транспортним засобом підозрюваного – було зазначено, що копію ухвали слід направити начальникові управління ДАІ ГУМВС у Львівській області для ознайомлення та виконання [6];

слідчий самостійно вилучає документ або надає відповідному органу доручення з необхідністю вилучити такий документ (таке доручення подають разом із копією ухвали слідчого судді про застосування тимчасового обмеження в користуванні спеціальним правом. Наприклад, в ухвалі слідчого судді Рівненського міського суду, якою було задоволено клопотання слідчого про тимчасове обмеження в користуванні спеціальним правом – правом керувати транспортним засобом підозрюваного – ідеться про вилучення посвідчення водія та зберігання його разом із матеріалами кримінального провадження [6].

У наукових публікаціях [1, с. 19] констатовано, що таке доручення з метою реалізації ухвали суду про обмеження в користуванні спеціальним правом може бути направлено щодо права керування транспортним засобом – до органів ДАІ МВС України, судном – до Державної інспекції України з безпеки на морському та річковому транспорті, полювання – Державного агентства лісових ресурсів України, здійснення підприємницької діяльності – Державної реєстраційної служби України.

У разі продовження в установленому порядку строку тимчасового обмеження в користуванні спеціальним правом копію відповідної ухвали слідчого судді надсилають у такий самий строк центральному органові виконавчої влади, якому для зберігання надіслано документи (п. 5 Порядку) [7]. Апеляційному оскарженню така ухвала не підлягає. Водночас, відповідно до ст. 534 КПК України, судові рішення, що набрало законної сили або яке належить виконати негайно, підлягає безумовному виконанню [3, с. 275].

Звернемо увагу, що обвинувачений та його захисник на підготовчому розгляді судом кримінального провадження мають право самостійно звернутись із клопотанням про скасування тимчасового обмеження в користуванні спеціальним правом. Наприклад, до Інгулецького районного суду м. Кривий Ріг Дніпропетровської області під час підготовчого судового засідання обвинувачений та його захисник заявили клопотання щодо скасування тимчасового обмеження в користуванні спеціальним правом стосовно обвинуваченого. Зважаючи на доводи сторін, суд ухвалив скасування тимчасового обмеження в користуванні спеціальним правом – правом керування транспортним засобом [6].

Протягом останнього дня строку тимчасового обмеження в користуванні спеціальним правом центральний орган виконавчої влади надсилає документи рекомендованим листом слідчому, прокурору, від якого вони надійшли, для вирішення питання про повернення таких документів володільцю (п. 5 Порядку) [7]. Таким чином, слідчий, прокурор невідкладно вживають заходів щодо повернення вилучених документів.

Зазначений процесуальний засіб передбачений також у кримінальному процесуальному законодавстві зарубіжних країн. Так, в Іспанії передбачено такі заходи примусу, як позбавлення права на управління транспортним засобом, позбавлення ліцензії на зброю, професійна дискваліфікація [16]. Професійна дискваліфікація фактично поєднує два заходи забезпечення кримінального провадження, передбачені вітчизняних законодавством, зокрема відсторонення від посади й тимчасове обмеження в користуванні спеціальним правом у частині заборони на право здійснення підприємницької діяльності.

Кримінальний процесуальний кодекс ФРН [17] також передбачає тимчасове позбавлення водійського посвідчення, а також порядок застосування цього заходу (§ 111a). У Польщі [18] запобіжним заходом може бути призупинення службової діяльності обвинуваченого або наказ щодо утримання від певної діяльності, керування певним видом транспортних засобів (ст. 276).

Таким чином, тимчасове обмеження в користуванні спеціальним правом є заходом, що покликаний забезпечити інтереси кримінального

процесу: припинення кримінального провадження чи запобігання вчинення іншого, припинення чи запобігання протиправній поведінці підозрюваного під час перешкодження кримінальному провадженню; забезпечення відшкодування шкоди, завданої кримінальним правопорушенням. Ураховуючи те, що цей захід забезпечення кримінального провадження є абсолютно новим у вітчизняному законодавстві, його норми застосування потребують удосконалення з метою забезпечення належного виконання завдань кримінального судочинства та дотримання прав громадян.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Загальна характеристика та порядок застосування тимчасово обмеження в користуванні спеціальним правом : [метод. рек.] / Удовенко Ж. В., Юсупов В. В., Сокиран М. Ф., Йовенко І. І. – К. : Нац. акад. внутр. справ, 2014. – 32 с.
2. Кримінальний процес : [підруч.] / Удалова Л. Д., Рожнова В. В., Письменний Д. П. та ін. ; [за заг. ред. В. В. Коваленка, Л. Д. Удалової, Д. П. Письменного]. – К. : Цент учб. л-ри, 2013. – 544 с.
3. Кримінальний процес : [підруч.] / Грошевий Ю. М., Тацій В. Я., Туманянц А. Р. та ін. ; [за ред. В. Я. Тація, Ю. М. Грошевого, О. В. Капліної, О. Г. Шило]. – Х. : Право, 2013. – 824 с.
4. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI // Голос України. – 2012. – № 90–91.
5. Про деякі питання здійснення слідчим суддею суду першої інстанції судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб під час застосування заходів забезпечення кримінального провадження : лист Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 5 квіт. 2013 р. № 223-558/0/4-13 // Судовий вісник. – К., 2013. – № 4.
6. Єдиний державний реєстр судових рішень [Електронний ресурс] / Державне підприємство «Інформаційні судові системи». – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/>.
7. Про реалізацію окремих положень Кримінального процесуального кодексу України : Постанова Кабінету Міністрів України від 19 листоп. 2012 р. № 1104 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 91. – С. 62. – Ст. 3697.
8. Про дорожній рух : Закон України від 30 черв. 1993 р. № 3353-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 31. – Ст. 338.

9. Про затвердження Положення про порядок видачі посвідчень водія та допуску громадян до керування транспортними засобами : Постанова Кабінету Міністрів України від 8 трав. 1993 р. № 340.

10. Про мисливське господарство та полювання : Закон України від 22 лют. 2000 р. № 1478-III // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 18. – Ст. 32.

11. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

12. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січ. 2003 р. № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40. – Ст. 356.

13. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 7 груд. 1984 р. № 8073-X // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1984. – Додаток до № 51. – Ст. 1122.

14. Кримінальний процесуальний кодекс України : [наук.-практ. комент.] : у 2 т. – Т. 1 / Бандурка О. М., Блажівський Є. М., Бурдоль Є. П. та ін.; за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, А. В. Портнова. – Х. : Право, 2012. – 768 с.

15. Ковганюк В. Д. Тимчасове обмеження в користуванні спеціальним правом як захід забезпечення кримінального провадження / В. Д. Ковганюк // Становлення та розвиток правової держави: проблеми теорії та практики : матеріали VI Всеукр. наук.-практ. конф. (Миколаїв, 27 листоп. 2013 р.). – Миколаїв : НУК, 2013. – С. 15-19.

16. Уголовный кодекс Испании [Электронный ресурс]. – Режим доступа :

http://noticias.juridicas.com/base_datos/Penal/lo10-1995.htm.

17. Уголовно-процессуальный кодекс Федеративной Республики Германия [Электронный ресурс] : науч.-практ. комент. – Режим доступа :

<http://opus.kobv.de/ubp/volltexte/2012/6177/pdf/sdrs02.pdf>.

18. Уголовно-процессуальный кодекс Республики Польша от 6 июня 1997 г. // Вестник законов. – 1997. – № 89.